

Kozári József – Vizi Sándor

**EGER VÁROS FORRADALMI SZERVEI AZ 1956-OS
FORRADALOM IDEJÉN A HEVES MEGYEI
RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG POLITIKAI NYOMOZÓ
ALOSZTÁLYÁNAK JELENTÉSE ALAPJÁN**

2006-ban jelent meg a Heves Megyei Levéltár Forráskiadványai sorozatban Cseh Zita összeállításában Az 1956-os forradalom és megtorlás Heves megyei dokumentumai című kötet, amely az értékes bevezetés, és a sok érdekes dokumentum mellett közli a megye településein megalakult forradalmi tanácsok, munkástanácsok, forradalmi munkástanácsok tagjainak dokumentumokban fellelhető névsorát. A kötet azonban nem foglalkozik az egyes városokban alakult üzemi, vállalati forradalmi bizottságok, vagy munkástanácsok tagjaival, pedig ilyenek is akadtak szép számmal. Eger városában például legalább 49 munkástanács alakult a forradalom idején. Ez tette indokolttá, hogy a fellelhető dokumentumok segítségével Eger város forradalmi testületeit számba vegyük, és munkájukról is megpróbáljunk néhány képet felvillantani.

Forrásul elsősorban és főképp a Heves Megyei Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Alosztályának az 1956-os forradalom eseményeiről szóló jelentését használtuk, amit a későbbiekben a kutatók által általánosan elfogadott és használt nevén „megyei monográfia”, vagy „monográfia” néven említünk. E monográfia nem minden esetben pontos, sőt több helyen hiányos, mégis leginkább lehetővé teszi a kutató számára a város forradalmi szerveinek számbavételét, s röviden tájékoztat e testületek tevékenységéről is.

Forrásunk szerint Egerben az 1956-os forradalom idején a következő testületek alakultak:

1. Eger Város Forradalmi Nemzeti Tanácsa
2. Nemzetőrség Ideiglenes Városi Parancsnoksága
3. Nemzetőrség Ideiglenes Városi Parancsnoksága Politikai Nyomozó Csoportja
4. Nemzetőrség Fegyveres Diákosztaga
5. 32. AKÖV Forradalmi Zászlóalja
6. Nemzetőrség Tiszti Különítménye
7. Tiszti Különítmény 10-es Bizottsága
8. Rendőrség Forradalmi Tanácsa
9. Magyar Hadsereg Forradalmi Katona Tanácsa
10. Megyei Ügyészség Forradalmi Tanácsa

11. Megyei Tanács Munkástanácsa
12. Megyei Újságíró Szövetség Munkástanácsa
13. Eger Városi Tanács Munkástanácsa
14. Egri Pedagógiai Főiskola Munkástanácsa
15. Egri Középiskolák Munkástanácsai
16. Megyei Tanács Kórházainak Munkástanácsa
17. Heves Megyei Gyógyszertár Vállalat Munkástanácsa
18. Egri Kiskereskedelmi Vállalat Munkástanácsa
19. Egri Vendéglátóipari Vállalat Munkástanácsa
20. Megyei Tanács Építőipari Vállalat Munkástanácsa
21. Egri 32-es AKÖV Forradalmi Munkástanácsa
22. Egri Autóipari Forgácsoló Gyár Munkástanácsa
23. Egri Finomszerelvénygyár Munkástanácsa
24. ÉMÁSZ Munkástanácsa
25. Egri Lakatosáru Gyár Munkástanácsa
26. Egri Vasöntöde Munkástanácsa
27. Egri Finommechanikai Vállalat Munkástanácsa
28. Egri Dohánygyár Munkástanácsa
29. Borsod-Hevesmegyei téglagyári Egyesület Munkástanácsa
30. Egri I. Sz. Postahivatal és Automata Központ Munkástanácsa
31. Heves Megyei Nyomda Vállalat Munkástanácsa
32. Egri Sütőipari Vállalat Munkástanácsa
33. Felsőmagyarországi Üzemélelmezési Vállalat Munkástanácsa
34. Egri Babakocsigyár Munkástanácsa
35. Egri Bútorgyár Munkástanácsa
36. Egri Vágóhíd, és Húsfeldolgozó Vállalat Munkástanácsa
37. Egri Faipari Vállalat Munkástanácsa
38. Egri Útfenntartó Vállalat Munkástanácsa
39. Szeszipari Vállalat Munkástanácsa
40. Vízművek Munkástanácsa
41. Egri Városgondozási Vállalat Munkástanácsa
42. Egri TŰZÉP Vállalat Munkástanácsa
43. Magyar Nemzeti Bank Munkástanácsa
44. Egri Tangazdaság Munkástanácsa
45. Nyugatbükki Állami Erdőgazdaság Munkástanácsa
46. Egri Gárdonyi Géza Színház Munkástanácsa
47. Heves Megyei KISZÖV Munkástanácsa
48. Heves Megyei Honvéd Kiegészítő Parancsnokság Forradalmi Katona Tanácsa
49. Egri Járási Kiegészítő Parancsnokság Forradalmi Katona Tanácsa

Összehasonlításként megemlítjük, hogy az egri járás településein összesen 29 forradalmi testület működött, vagyis alig több mint az Eger városban megválasztott forradalmi bizottságok fele.

Eger Város Forradalmi Nemzeti Tanácsa

1956. október 28-án, a Gárdonyi Géza Színházban összeült küldöttgyűlésen alakult meg. Munkáját a Líceum épületében (Egri Pedagógiai Főiskola) végezte. Tagjai között akadtak kommunista párttagok is, – még a nemzeti tanács által választott elnökségben is – bár prominens MDP tagokat nem engedtek a testületbe.¹ 32 tagját a város üzeimeiben és egyéb munkahelyein létrehozott munkás-tanácsok delegálták, a monográfia szerint elnöke Bíró Lajos, az Egri Pedagógiai Főiskola oktatója lett, más források viszont egyértelműen bizonyítják, hogy ezt a tiszteet Balogh László első éves magyar irodalom szakos főiskolai hallgató töltötte be.²

A forradalmi Nemzeti Tanács tagjainak névsora a következő:

Elnöke Balogh László. Elnökségi tagok: Bárdos Dezső, Bíró Lajos, Jobb László, Komenczi Lajos, Rákóczi Lajos, Varjú Mihály.

Tagok: Ambrus László, Dr. Bajnok Dezső, Bárdos Rezső, Barkóczy László, Bíró Lajos, Cimborai Lajos, Faragó László, Jobb László, Dr. Kállai Attila, Kormos András, Lukács Sándor, Madaras Sándor, Nagy János, Nagy Kálmán, Nagy Pál, Németh István, Patrik János, Pócs Aladár, Solti Bertalan, Szantner Jenő, Skláncz Vince, Szöllősi László, Tamás Ferenc, Tompa András, Tóth Ferenc, Tóth Sándor, Török Sándor, Varga Márton, Varjú Mihály, Végh Zoltán, Zsíros Lajos.

Védelmi bizottság vezetője: Jobb László

Helyettese: Nagy Pál

További tagjai: Kormos András, Tompa András³

A forradalmi tanács feladata a város közigazgatásának átszervezése és irányítása volt. Feladatát november 4-ig látta el. Egyik legfontosabb intézkedése a közbiztonság fenntartása volt. Azért nem a megteremtése, mert arról egy korábban létrehozott testület, a Nemzetőrség Városvédelmi Tanácsa – mint azt az alább következő kiáltvány is bizonyítja – már gondoskodott.⁴

„Tudatjuk Eger város dolgozó népével, hogy ma 12h 15'-kor megalakult Eger város nemzetőrségének városvédelmi tanácsa. A tanács létrehozását az a

¹ Heves Megyei Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Alosztályának jelentése Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (továbbiakban ÁSZTL) V-150371 5. l.

² Bíró Lajos és társainak pere Borsod Megyei Levéltár fióklevéltára Mezőcsát (BMLFM) XXV-3/B 1192/1957 24. l.

³ Cseh Zita: Az 1956-os forradalom és megtorlás Heves megyei dokumentumai Eger 2006. 425. o.

⁴ Törös Károly vallomása Törös Károly pere Heves Megyei Levéltár (a továbbiakban HML), XXV-21/B 787/1957.

körülmény tette szükségessé, hogy a város népét minden rendzavarástól megőrizzük, ugyanakkor biztosítsuk azt a légkört, amelyben a korábbi követeléseink megvalósítása elérhető. Ez a tanács ideiglenes jelleggel a honvédség, a rendőrség, a munkásság és az ifjúság képviselőiből alakult. A Néphadsereg és a rendőrségi karhatalmi szerveket teljes egészében magában foglaló Nemzetőrség a volt ÁVH épületét birtokába vette. Az Államvédelmi Hatóság szervezete egyidejűleg megszűnt.

Magyarok!!!! Polgártársak!!!! Egri dolgozó ifjúság!!!!

A város területén minden hatalom a Nemzetőrség Városvédelmi Tanácsának kezében van. Annak a tanácsnak a kezében, amelynek tagjai már napok óta következetesen harcolnak a Ti követeléseiteknek a megvalósításáért. A tanács minden egri dolgozó feltétlen bizalmára számít, és egyben arra kér mindenkit, hogy a dolgozók soraiból alakult tanácsnak minden segítséget adjon meg a rend és a fegyelem további megszilárdítására, és arra hogy a magunk területén késedelem nélkül megindulhassunk a demokratikus magyar nemzeti, szocialista jövő felépítésének boldog útján.

Eger, 1956. okt. 26-án

Eger Város Nemzetőrségének

Városvédelmi Tanácsa”⁵

A közbiztonság fenntartására tehát a forradalmi tanács már megalakulásának napján létrehozta a Nemzetőrség Ideiglenes Városi Parancsnokságát, megszüntetve, illetve az új testületbe olvasztva ezzel a két nappal korábban életre hívott rendfenntartó szervezetet, a Nemzetőrség Városvédelmi Tanácsát. A nemzetőrség parancsnokává Jobb László honvéd főhadnagyot, az egri ezred hadműveleti tisztjét nevezték ki, aki az alakulatot Budapestre szólító parancs ellenére a helyőrségben maradt. A nemzetőrség irányítói közül még Tompa András rendőr századost, és Nagy Pál főiskolai hallgatót, az egri MEFESZ egyik vezetőjét említik dokumentumok. Nagy Pállal a rendőrségi jelentés nem foglalkozik érdemben, csak annyit jegyez meg róla, hogy nyugatra szökött, Tompa Andrásról viszont fontosnak tartja rögzíteni, hogy mint az egri vasútbiztosító őrs parancsnoka, beosztottjaival, és a rendelkezésére álló rendőrségi fegyverekkel felszerelt civil csoporttal október 27-én megszállta az ÁVH egri épületét, s onnan operatív anyagot, valamint fegyvereket hozott el. A fegyvereket a 32-es AKÖV telephelyére vitette. Az operatív anyagot viszont a nemzetőrség politikai nyomozó csoportjának adta át.

Ez a testület október 30-án jött létre Nemzetőrség Ideiglenes Városi Parancsnoksága Politikai Nyomozó Csoportja néven. Vezetője az ismert sportoló, Kádas Géza volt. Bíró Lajos a forradalmi bizottság elnöke a testület feladatát egy ké-

⁵ Hadtörténeti Levéltár (a továbbiakban HTL.) Az egri eseményekkel kapcsolatos dokumentumok; 1956-os gyűjtemény 9. őrzési egység 585.

sőbbi vallomásában úgy határozta meg, hogy „a volt ÁVH szerepét szánták neki”.⁶ A nyomozó csoport néhány napos tevékenységéről – november 4-én befejezte működését – írásos dokumentum nem maradt fenn. Nem ismerjük létszámát – a vezetőn kívül mindössze egy tag, Madaras Sándor nevét sikerült később a rendőrségnek felderíteni – és munkájáról is csak annyit tudunk, hogy az ÁVH operatív anyagaiból tudomására jutott információkat nyilvánosságra hozta. Ehhez olykor a városi hangos híradót is igénybe vette. Őrizetbe vételekre, vagy házkutatások végrehajtására a Nemzetőrség Fegyveres Diákosztagát, vagy a 32. AKÖV Forradalmi Zászlóalját vették igénybe.

A fegyveres diákosztag október 29-én alakult meg a pedagógiai főiskola hallgatóiból, bár főiskolás diákok már október 24. óta teljesítettek fegyveres szolgálatot a honvédséggel és a rendőrséggel karöltve. Az osztag parancsnoka Czaga István, a főiskola katonai tanszékének vezetője volt. A diákkülönítmény létszámát illetően pontos adataink nincsenek, mivel az óráról órára változott, ugyanis időközönként több főiskolás elhagyta Egert. Az biztos, hogy 100 géppisztolyt és 30 karabélyt osztottak ki a diákok között, tehát a megalakuláskor 130-an lehettek. Feladatuk a Pedagógiai Főiskola védelme volt. Ezenkívül igénybe vették őket különböző objektumok őrzésére, de részt vettek az egri vár átfésülésében is, ahol bujkáló ÁVH tiszteket kerestek. A diákosztag tagjai közül Horváth Ferencet és Bernhardt Lászlót említi, mint különösen aktív nemzetőröket a jelentés.

A diákosztag keretén belül október 30-án létrehoztak egy „R” [Riadó] csoportot, amely november 4-ig tevékenykedett. Ez a csoport is a főiskolán székelte. Vezetője Mikus Gyula főiskolai adjunktus volt. A csoport tagjai közül Lengyel Attila, Turóczi Zoltán, Dömötör Zoltán, Vitéz József, Balogh László, Balla Ernő és Greskovits László nevét tartotta szükségesnek feljegyezni később a politikai nyomozó alosztály.⁷ A riadócsoporthoz tevékenysége a forradalom feltételezhető legveszélyesebb ellenségei ellen irányult. Október utolsó és november első napjaiban házkutatások sorozatát tartották a városban és környékén lakó államvédelmi tisztek lakásain. Begyűjtötték az ott talált fegyvereket, katonai felszereléseket és egyenruhákat, s letartóztatásokat is fogantatosítottak. Az elfogottakat november 4-ig az egri börtönben őrizték, ahol ugyan kisebb bántalmazások előfordultak, de különösebb baja egyiküknek sem lett.⁸

A 32. AKÖV forradalmi zászlóalját Tompa András rendőr százados hozta létre október 27-én, hogy segítségükkel lefegyverezhesse az egri ÁVH laktanyát, ami még aznap meg is történt. Miután Tompát beválasztották a Nemzetőrség vezetésébe, az osztag parancsnokságát Rózsa Kálmán vette át, az itt is megszervezett R csoportot pedig Bartók László irányította. Rózsa Kálmánról azt is

⁶ ÁSZTL, V-150371/1 7.

⁷ ÁSZTL, V-150371/1 8–9.

⁸ Rainer M. János Az ötvenhatos és az állambiztonság Élet és Irodalom L. évfolyam 19. sz., 2006. május 12.

feljegyezték, hogy a Horthy hadsereg hivatásos tiszthelyettese [jutasi őrmester] volt, Bartók Lászlóról pedig azt, hogy szolgált a Francia Idegenlégióban.

A Nemzetőrség e két fegyveres osztaga között nem volt felhőtlen a kapcsolat. Mint azt Giczzy János egykori főiskolás nemzetőr Invitáció című visszaemlékezésében leírja: „Hatalomátvételt hiúsítottunk meg... a főiskola földszintjén átmenetileg ott táborozott az egyik fuvarozó vállalatnál alakult nemzetőr csapat, amely nem tartotta elég radikálisnak a Bíróból, Nagy Paliból és a többiekből alakult forradalmi bizottságot, el akarták őket mozdítani. Már indultak is a lépcsőkön az első emeletre – ott volt a bizottság székhelye – de... időben észrevettkék őket, és már csőre töltött géppisztolyokkal várták a „zendülőket”, akik sürgősen visszavonultak.”⁹

A megtorlás időszakában a fenti testületek tagjai közül tizenegyen kaptak súlyos börtönbüntetést a politikai nyomozó alosztály jelentése szerint. A legsúlyosabbat, 13 évet Czaga István főhadnagy, a nemzetőr diákosztág parancsnoka. Figyelemre méltó viszont, hogy a diákosztág riadó csoportjának parancsnoka nem került bíróság elé, holott beosztottjai közül többen kaptak 3-5 év közötti ítéletet.

A nemzetőrség mellett, illetve annak részeként a városi nemzeti forradalmi bizottság ellenőrzése alatt működött a városban a rendőrség is, melyet a jelentés szerint október 28-tól, más forrás szerint viszont csak november 3-tól¹⁰ forradalmi bizottság irányított. A forradalmi bizottság tagjai közül három személy nevét ismerjük. A bizottság elnökeként, Heverdle István rendőrnnyomozó századosát, akit ezért a tevékenységéért 8 hónap börtönre ítélték, valamint Becskei Kálmán, és Honti Imre hadnagyokét, akiket elbocsátottak a megtorlás idején.

A legjelentősebb fegyveres erő Egerben a hadsereg jelentette. Az itt állomásozó 6. gépesített ezred átszervezés alatt állt. Folyamatban volt továbbá a sorállomány váltása. A leszerelendők már leszereltek, de az újoncok még nem vonultak be az ezredhez. Az áthelyezett hivatásos állomány egy része már új alakulatánál volt, az ezredhez helyezettek fokozatosan érkeztek, mások leszerelésükre vártak. Az ezred így jelentős létszámmhiánnyal küzdött. Az egység állományából két rögtönözve összeállított zászlóalj erejű csoportot október 23-án este Budapestre vezényeltek. Feladatuk a rend helyreállítása volt, de pontos tevékenységük még feldolgozásra vár. A városban csak az ezredközvetlen alegységek maradtak (páncéltörő és légvédelmi stb. üteg. E csekély létszámú erő fölött a parancsnokságot az ezred hadműveleti tiszt, Jobb László főhadnagy vette át, aki mint a városban maradt katonák legképzettebb tisztje a nemzetőrség, s ezzel az egri fegyveres erők parancsnoka lett. Az itthon maradt katonákat objektumörzésre, illetve a távbeszélő központok biztosítására, valamint az ott folyó telefonbeszélgetések ellenőrzésére osztották be. Az Egri Forradalmi Nemzeti Tanács 1956. október 28-án bejelentette, hogy a honvédség alakulatai csatlakoztak a

⁹ Giczzy János: Invitáció Horváth-Lukács Galéria kiadása Sopron 1997. 66.

¹⁰ Heverdle István pere HTL Budapesti Katonai Bíróság iratai B. V. 084/1957

felkeléshez.¹¹ Az egri pedagógusok forradalmi tanácsa 1956 október 29-én már olyan karhatalmi és rendészeti szervezet létrehozását követelte, amelyben túlsúlyban kerülnek a felkelők.¹²

A 6 gépesített ezred Budapestre kirendelt állománya, vagy annak egy része (az egyik harccsoport) október 31-én tért vissza a helyőrségbe. A forradalmi katonatanács megválasztására a megyei monográfia szerint október 30-án, egy, az ezrednél készült jelentés szerint november 1-én került sor. „1956. november 1-én – írja az ezred jelentése – megtartották a légénységi étkezdében 2 MEFESZ kiküldött jelenlétében a forradalmi katonatanács megválasztását. Az egység állományának, vagy annak egy részének a követelésére a forradalmi katonatanács eltávolította beosztásából Iványi János őrnagy ezredparancsnokot és Gácsér István főhadnagy ezred iskolaparancsnokot.”¹³ A 11 tagú tanács elnöke Bresztyánszki László honvéd százados lett. A tanács tagjainak névsorát sem a monográfia, sem az ezred jelentése nem tartalmazza. A helyőrség-parancsnoki teendőket Laskó László őrnagy látta el, aki az egyik harccsoportot Budapesten vezette. Első parancsában már ismét ellenforradalmi és fasiszta tevékenységet említ és minden gyülekezést megtiltott, valamint december 28-án kijárási tilalmat vezetett be.¹⁴

A nemzetőrség tiszti különítménye, valamint a különítmény 10-es bizottsága nagyon negatív szövegkörnyezetben szerepel a monográfiában. Tulajdonképpen Nemzetőrség Horthysta Tiszti Különítménye néven vették regiszterbe, s azt állították, hogy a Holczer László volt horthysta őrnagy által szervezett, három századból álló nemzetőr alakulat parancsnoki kara a régi, két háború közötti hadsereg katonai egyenruháját hordta, s azt hangoztatta, hogy: „Egerben a Sztálin utat felakasztott kommunistákkal fogja kidekorálni”.¹⁵ A különítmény székhelye az ÁVH épülete, majd a Dobó István laktanya lett. Feladata a város védelme szovjet támadás esetén. A 10-es bizottság feladata pedig az volt, hogy megvizsgálja az osztagba jelentkezők megbízhatóságát.¹⁶

A megalakulás körülményeire egy hajdanvolt résztvevő a következőképpen emlékezik: „1956. október 30-án Egerben plakátokat ragasztottak ki a középületekre, melyben a honvéd kiegészítő parancsnokság arra utasította az egri tartalékosokat, hogy másnap délelőtt vonuljanak be tényleges szolgálatra... 1956. október 31-én közel háromszáz tartalékos vonult be a megjelölt helyen, tartalékos tisztek, tiszthelyettesek és honvédek. Én is jelentkeztem. A bevonultakat a kiegészítő parancsnokság tisztje a megyei laktanyába vezette, ahol Laskó László

¹¹ Apró.1956/88. rölap, http://mek.niif.hu/04000/04056/html/roplap/roplap1956_0088.html

¹² Apró.1956/90.rölap http://mek.niif.hu/04000/04056/html/roplap/roplap1956_0090.html

¹³ A 6. gépesített ezred jelentése HTL Az 1956-os forradalmi eseményekkel kapcsolatos dokumentumok 3. csomó 432.

¹⁴ PKSZ 1956/16 és PKSZ 1956/17. <http://mek.niif.hu/04000/04056/html/plakat/megjelenes.html>

¹⁵ ÁSZTL, V-150371/1 11.

¹⁶ ÁSZTL, V-150371/1 11.

őrnagy fogadott bennünket. Ő azt tudatta velünk, hogy csak egy 60 fős századot szerelnek fel most, mert a fegyverraktár készletei kimerültek, a forradalmároknak kiosztott fegyverek hiányoznak. A többiek a további parancsig hazamehetnek. Ezt a századot később az egriek „Nemzetőr Századnak hívták, tévesen, hiszen ez az alakulat nem önkéntesekből, hanem szabályosan mozgósított tartalékosokból alakult meg, a honvédség állományába tartozott, Felszerelték és a megyei laktanya új épületében helyezték el. A század parancsnoka Soltz József tartalékos százados lett.”¹⁷

A monográfia szerint a különítmény parancsnoki kara a következőkből állt: Holczer László, Bitskei Aladár, Bodnár Sándor, Bóta József, Cseh István, Dr. Ringelhann György, Faragó Lóránd, Hamza Gyula, Lukács Sándor, Mártonfi Dénes, Ongjelt Richárd, Soltz József, Tormássy Tibor.

A megtorlás idején a parancsnoki karból 7 főt börtönbüntetésre ítélték, kettőt pedig internáltak. Holczer László 1956 novemberében elhagyta az országot, s így, mivel felelősségre vonható nem volt, feltehető, hogy a perbe fogottak magukat védendő, az ő személyét igyekeztek az eseményekben előtérbe állítani.

Megyei Ügyészség Forradalmi Tanácsa

1956. október 28-án választották titkos szavazással az ügyészség dolgozói. A forradalmi tanács elnöke Dr. Baranyai György, a megyei ügyész első helyettese lett. Tagjai: Dr. Török László, Dr. Kondora Tibor, Dr. Kisfaludi Dezső, Dr. Csank István, Dr. Császár Imre, Dr. Szabó Pál, Dr. Papp József, Dr. Ringelhann György. A forradalmi tanács vezetésével a megyei ügyészség a Rákosi rendszer helyi prominensei, és államvédelmi tisztek ellen folytatott nyomozást, őrizetbe vételeket foganatosított, és vádiratok szerkesztésére tett előkészületeket. Munkájához Dr. Baranyai György felhasználta a Kádas Géza által rendelkezésére bocsátott ÁVH dokumentumokat is.

Megyei Tanács Munkástanácsa

A Heves Megyei Tanácson október 26-án alakult egy 8 tagú bizottság, amely később a munkástanács nevet vette fel. Feladata a megye közigazgatásának irányítása volt, valamint megyeszerte kezdeményezni az ideiglenes nemzeti forradalmi bizottságok megalakítását. Ez utóbbit egy november 1-jén kiadott közigazgatási tájékoztatójával el is rendelte. A munkástanács elnöke Dr. Korompai János volt. Titkára, valamint az oktatási és népművelési szakvonal vezetője Kugler Béla, az egészségügyi szakvonal vezetője Dr. Kovács András, az ipari szakvonal vezetője Dr. Ráduly Barnabás, a pénzügyi szakvonal vezetője Dr. Novotta Kálmán, a gondnokság vezetője pedig Zsutai Zsigmond voltak. Dr. Bajnok Dezső az összekötő feladatát látta el a megyei tanács és a városi forradalmi bizott-

¹⁷ Tormássy Tibor 1990. november 5-én kelt emlékirata az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola védelméről 1956. november 4-én és 5-én Letét az Egri Főegyházmegyei Könyvtár tulajdonában

ság között. A megtorlás idején a munkástanács elnökét 8 év börtönbüntetéssel sújtották.¹⁸

Megyei Újságíró Szövetség Munkástanácsa

Ezt a testületet nem választották, hanem kinevezték. A monográfia szerint azért, mert a szerkesztőségben sok párttag volt, és így óhatatlanul bekerültek volna a forradalmi tanácsba is. Ezért Skláncz Vince főiskolai hallgatót, a MEFESZ vezetőség egyik tagját bízták meg a szerkesztőség irányításával és ellenőrzésével. Így ő lett a forradalmi bizottság elnöke. A bizottság tagjaivá Bódi Jánost, Gács Andrást és Császár Istvánt nevezték ki. A szerkesztőség több saját szövegezésű rölapot fogalmazott, nyomtatott és szórt szét a városban.¹⁹

Eger Városi Tanács Munkástanácsa

Az egri városi tanácson október 29-én alakítottak egy 11 tagú testületet. Elnöke Rákóczi Lajos agronómus lett. Tagjai közül Dr. Csövári Kálmán, Godó Ferenc, Kőműves Endre, Rutkay Vilmos neve ismert. Tevékenységüket a városi forradalmi nemzeti tanács irányítása alatt végezték. Eltávolították az önkényuralmi jelképeket és a rákosista dekorációkat a tanács épületének helységeiből, elbocsátottak 7, véleményük szerint erősen kompromittálódott MDP tagot, megszüntették a személyzeti osztályt, és megsemmisítették a káderanyagot. A megtorlás időszakában a munkástanács egy tagja felfüggesztett börtönbüntetést kapott.²⁰

Egri Pedagógiai Főiskola Munkástanácsa

A 11 tagú testületet október 29-én választották. Tevékenységét november 4-e után is folytatta. Elnöke előbb Dr. Udvarhelyi Károly, majd november 17-től Törös Károly volt. Tagjai: Balogh György, Bíró Lajos, Dr. Szőkefalvi Nagy Zoltán, Dr. Némédi Lajos, Molnár András, Vágán István, Gyarmati Vince. Két tag neve nem ismert.

Egri középiskolák munkástanácsai

Bár a város minden középiskolájában választottak 5-5 fős munkástanácsot, ezek közül csak a Dobó István Gimnázium Munkástanácsa fejtett ki aktív tevékenységet, de a Dobós munkástanács tagjai közül is csak három nevet említ a monográfia: Dr. Habis Györgyét, Békés Pálét és Dr. Farkas Lászlóét. Ők a forradalom mellett kiállva diákjaikkal tüntetéseken vettek részt, amiért a megtorlás

¹⁸ ÁSZTL, V-150371/1 23.

¹⁹ ÁSZTL, V-150371/1 30.

²⁰ Cseh Zita: Az 1956-os forradalom és megtorlás Heves megyei dokumentumai Eger 2006. 425. valamint ÁSZTL, V-150371/1 26.

idején kettejüket internálták, s Dr. Habis Györgyöt büntetésből még a Szilágyi Erzsébet Leánygimnáziumba is áthelyezték.²¹

Megyei Tanács Kórházainak Munkástanácsa

Október 27-én alakult. Eltávolította a kórházak területéről a nem kívánatos elemeket, vagyis a Rákosi rendszer idején kompromittálódott személyeket. Leváltotta a kórházigazgatót, és Dr. Joób Géza bőrgyógyász főorvost nevezte ki helyére. Megszüntette a személyzeti munkakört, – itt természetesen a Rákosi rendszer káderezési gyakorlatáról volt szó – és a kórház stencilgépén röpiratokat készítettek. A 26 tagú testület elnöke Dr. Halmos Béla belgyógyász főorvos volt, tagjai közül Dr. Joób Géza belgyógyász főorvos, Dr. Ringelhann Béla laboratóriumi főorvos, Dr. Balogh István alorvos, Orosz Antal elmeápoló és Gyetvai János gépkocsivezető nevét említi a monográfia.²²

Heves Megyei Gyógyszertár Vállalat Munkástanácsa

A vállalat központjában már október 26-án 3 tagú ideiglenes munkástanácsot választottak. Az ideiglenes munkástanács telefonon utasította a gyógyszerértárat, hogy küldjék el képviselőiket az ideiglenes tanácsba. Az így hat főre bővült ideiglenes munkástanács október 30-án átadta helyét a titkos szavazással létrehozott végleges munkástanácsnak. Az új testület első tevékenységei közé tartozott a vállalat igazgatóját, személyzeti vezetőjét és párttitkárát eltávolítani. Több követelést is terjesztettek a városi forradalmi nemzeti bizottság elé, de ezek szövege pillanatnyilag nem ismert. A munkástanács elnöke Skultéthy Gyula vezető gyógyszerész, elnökhelyettese Göbl Nándor gyógyszerész, tagjai Czipszer Ottó, és Homonnay Károly gyógyszerértári alkalmazottak voltak. Két tag neve nem ismeretes. A munkástanács elnöke a megtorlás időszakában 3 hónapig közbiztonsági őrizetben volt.²³

Egri Kiskereskedelmi Vállalat Munkástanácsa

Pontos nevén Eger és Környéke Kiskereskedelmi Vállalat munkástanácsa október 25-én alakult meg a megyei tanács kereskedelmi osztály vezetőjének utasítására, de mivel a testületbe beválasztották a vállalat igazgatóját, valamint párttitkárát is, egy napos működés után feloszlatták és október 29-re új választást írtak ki. A 29-i választáson a vállalat 226 dolgozója 21 fős munkástanácsot választott, sőt még 5 póttagot is delegáltak. A munkástanács október 30-án tartotta első ülését, mikor is 10 tagú intéző bizottságot választott, majd eltávolította a vállalatól azokat a dolgozókat, akiknek hozzátartozói az Államvédelmi Hatóság dolgozói voltak. November 2-án rehabilitálták egy korábban, a társadalmi tulaj-

²¹ ÁSZTL, V-150371/1 30.

²² ÁSZTL, V-150371/1 30.

²³ ÁSZTL, V-150371/1 31.

don hűtlen kezelésének vádjával elítélt, és elbocsátott dolgozójukat, akinek 8000 kártérítést is megítéltek, és kifizettek.

A munkástanács elnöke Dáner Pál volt. Az intéző bizottság tagjai közül Vasas Zsigmondot és Sárkény Dezsőné említi név szerint a monográfia. A munkástanács többi tagjának neve pillanatnyilag nem ismert. Tevékenységüket november 4-e után is folytatták. Vezetői között vita alakult ki a december 10-i egri tüntetésen való részvétel kérdésében. Végül a munkástanács elnökének határozott ellenzése dacára főként a vállalat nődolgozói Sárkány Dezsőné munkástanács tag vezetésével az utcára vonultak. A minisztertanács rendeletére, 1957. január 10-én beszüntették tevékenységüket.²⁴

Egri Vendéglátóipari Vállalat Munkástanácsa

A vendéglátóipari vállalatnál is a megyei tanács kereskedelmi osztályvezetőjének utasítására jött létre a „forradalmi munkástanács” október 26-án, és itt is tagja lett a vállalat-igazgató és a párttitkár, s ugyanúgy, ahogy a kiskereskedelmi vállalatnál, ezt a testületet is lemondatták. Az új választásokra szintúgy október 29-én került sor. A 9 tagú testület elnökének nevét nem ismerjük. Tagjai közül is csak Pók István, és Herendi (Homolya) József nevét maradt fenn eddig ismert dokumentumokban. Tevékenységéről annyit tudunk, hogy elbocsátásokat nem eszközöltek, egy korábban sikkasztásért elítélt dolgozójukat viszont rehabilitálták.²⁵

Megeyi Tanács Építőipari Vállalat Munkástanácsa

A vállalat dolgozói október 29-én hozták létre a 15 tagú forradalmi munkástanácsot. Másnap a munkástanács ülését megválasztották a 7 tagú intéző bizottságot. A munkástanács, s egyben az intéző bizottság elnöke László József vasbetonszerelő lett. Az intézőbizottság titkárává Bálos Ferenc szakipari előadót választották. A bizottság tagjai közül még Zombori Miklós, Likter Miklós, Kurucz Mátyás, Székely Ferenc és Bencs Károlyné neve ismert. Tevékenységük során feloszlatták a vállalatnál működő MDP szervezetet, elbocsátották a vállalat-igazgatót, a személyzeti vezetőt és a párttitkárt, valamint még egy dolgozót. Utasítást adtak a vállalat könyvtárában található szovjet szépirodalmi könyvek elégetésére, Bár a munkástanács november 4-én feloszlott, egyes tagjai szervezték a vállalat dolgozóinak részvételét a december 10-i tüntetésre.²⁶

Egri 32-es AKÖV Munkástanácsa

A 32. AKÖV, – vagy ahogyan Egerben emlegették őket, a TEFU-sok – dolgozóinak döntő többsége részt vett a forradalmi eseményekben. Már október 25-én megalakult a vállalatnál a munkástanács, amely rögtön megalakulása után egy

²⁴ ÁSZTL, V-150371/1 33.

²⁵ ÁSZTL, V-150371/1 35.

²⁶ ÁSZTL, V-150371/1 35.

10 pontos követelést állított össze, amelyben szerepelt a szovjet csapatok kivonása, de a vállalat-igazgató eltávolítása is. A munkástanácsot választó ülésen a dolgozók eltávolították sapkájukról a Rákosi időszak köztársasági címerét, s az igazgatót nemcsak leváltották, de ki is tiltották a vállalat területéről. Ugyanígy jártak el a személyzeti vezetővel, és az ÜB (üzemi bizottság) elnökkel is. A munkástanács elnökévé Juhász József szerelőt választották. Tagjai Németh István forgalmi osztályvezető, Rózsa Kálmán szerelő, Bartók László gépkocsivezető, Kovács Lajos szerelő, Tóth Pál főművezető Szeredi Mihály művezető és Bencs Kálmán gépkocsivezető voltak. Közülük Rózsa Kálmán a fentebb már említett 32. AKÖV forradalmi zászlóaljának parancsnoka is volt, Bartók László pedig a zászlóalj riadó csoportját vezette. A zászlóalj tevékenységében részt vett Mata József, Sógorka Lajos, Prokov Zoltán, Pichler Ede, Pál István és Asztalos Jenő. A forradalomban való aktív szerepvállalásukat „fémjelzi”, hogy a megtorlás idején közülük öten kaptak börtönbüntetést, – ebből hárman 8-8 évet – hármat közbiztonsági őrizetbe vették, míg egy főt elbocsátottak, és még a jogosítványát is bevonták. A megtorlás többeket is érintett volna, ha négyen a felelősségre vonás elől el nem hagyják az országot.²⁷

Egri Autóipari Forgácsoló Gyár Munkástanácsa

Október 27-én alakult 22 fővel. Az egész forradalom idején aktív tevékenységet folytatott. Kapcsolatot létesített nemcsak a megye, de más megyék üzemivel is. A monográfia szerint kezdeményezték a szociáldemokrata párt megalakítását, sztrájkot hirdettek a szovjet csapatok kivonásáig, és nagy mennyiségű fegyvert halmoztak fel a gyárban a Vörös hadsereg elleni védelemre. A munkástanács elnöke Mesztriczki Sándor hegesztő volt, tagjai Nagy János, Szabó Tamás, Balogh Elemér és Misicz Gyula voltak. 17 tag neve nem ismert. Tevékenységüket november 4-e után is folytatták. Nem ismerték el a Kádár kormányt, és csak a Nagymiskolci Forradalmi Munkástanácstól fogadtak el utasításokat. Ugyanakkor minden erejükkel akadályozták az MSZMP szervezését a gyárban.²⁸

Egri Finomszerelvénygyár Munkástanácsa

Október 29-én minden üzembrész munkástanácsot választott, majd ezt követően a vállalati kultúrteremben az összes dolgozó részvételével került sor a vállalati munkástanács létrehozására. A gyűlés levezető elnökének tisztére több jelentkező is volt. Először Takács Márton technikus készült levezetni a választást, de Kelemen János technológus javaslatára végül Polgár József bérelszámoló elnökölt. Őt választották meg az ott létrehozott vállalati munkástanács elnökévé is. Helyettese Nagy László technikus lett, tagjai pedig Bohus István, Hajdu József, Szopkó Jenő, Tóth Sándor, U. Nagy László és Walter Béla voltak. A 26 tagú testület többi tagjának névsora nem ismert. A tanács egyik első intézkedésével

²⁷ ÁSZTL, V-150371/1 37.

²⁸ ÁSZTL, V-150371/1 41.

kitiltotta az MDP tagjait a gyár területéről, leváltotta az igazgatót, és a munkástanács elnökére ruházta az igazgatói munkatört is. Nagyarányú bérrendezést is végrehajtottak, melynek során a dolgozók fizetését jelentősen emelték. November 4-e után sem szüntették be tevékenységüket. Sztrájkot szerveztek a Kádár kormány ellen. Forradalmi tevékenységéért egy munkástanácstagot a megtorlás idején internáltak.²⁹

ÉMÁSZ Munkástanácsa

Az alakuló ülésre október 27-én került sor, Molnár József főmérnök javaslatára, és Mankher Endre építési osztályvezető levezető elnök irányításával. A 36 fős testület azonban munkáját nem tudta elkezdeni, mert a vállalati dolgozók követeléseinek megfogalmazása során, melyek között szerepelt az igazgató és a személyzeti vezető eltávolítása is, nagy, személyeskedésbe torkolló vita alakult ki, s így a gyűlést berekesztették. A munkástanács csak 29-én ült össze Molnár József elnökletével, és ekkor választotta meg 7 tagú vezetőségét, majd bérkérdésekkel és egyéb vállalati ügyekkel foglalkozott. A testület elnökévé Bíró József szerelőt választották, aki azonban többször összeütközésbe került a vezetőség radikálisabb tagjaival, s ezért leváltották. Helyére Mankher Endre építési osztályvezető került. Az igazgatót és a személyzeti vezetőt már az ő aktív támogatásával távolították el a vállalattól. A vezetőség tagjai Bata Lajos, György Gábor, Gyulai Istvánné, Halmai Ernő, és Visnyei László voltak. A tagok közül csak Semperger Sándor neve ismert. A tanács egyik legaktívabb tagja György Gábor művezető volt, aki kapcsolatot tartott a Miskolci Munkástanáccsal, és ő szervezte meg a vállalati nemzetőrséget is a Líceum épületéből szerzett fegyverek felhasználásával. A vállalattól három nemzetőrként tevékenykedő dolgozó nevét is ismerjük: Miskolci Lászlóét, Németh Istvánét és Semperger Sándorét, aki nemcsak vállalati munkástanácstag volt, hanem a felnémeti nemzetőrség parancsnokhelyettese is egyben. A megtorlás idején egy személyt börtönbüntetésre ítélték, egyet pedig internáltak, de nem a vállalatnál kifejtett tevékenységük miatt.³⁰

Egri Lakatosárugyár Munkástanácsa

A 25 fős testület október 27-én alakult meg, amelyet 7 fős intéző bizottság irányított. A munkástanács elnöke Nagy Ferenc lakatos lett. Az intézőbizottság tagjai Borgulya Sándor, Brendli József, Érsek József, Jánfalvi Frigyes és Kollár Sándor voltak. Tagjai közül Gulyás Gábor, Szemző Flórián és Vámosi Béla neve ismert.³¹ A munkástanács 12 fős nemzetőrséget szervezett, amelyet a városi nemzetőr-parancsnokságtól szerzett fegyverekkel szereltek fel. Feladatuk a gyár őrzése volt. Ezen kívül a testület főképpen bérkérdésekkel foglalkozott. Tevékenysége november 4-ét követően sztrájkok, tiltakozások szervezésében merült

²⁹ ÁSZTL, V-150371/1 42.

³⁰ ÁSZTL, V-150371/1 45.

³¹ ÁSZTL, V-150371/1 48.

ki. A megtorlás időszakában tagjai közül két személyt internáltak, egyet pedig fegyverrejtegetésért börtönbüntetésre ítélték.³²

Egri Vasöntöde Munkástanácsa

Október 27-én alakult 9 taggal, melyek közül 3 fős intéző bizottságot választottak. Elnöke Visontai Bernát öntő lett. Tagjai közül Bartha Ferencné, Csuhaj György, Göbölly József, Horváth Gyula és Kovács József neve ismert. A munkástanács eltávolította az igazgatót, és leváltotta a beosztásban lévő MDP tagokat, november 4-e után pedig részt vett a tüntetések szervezésében. A megtorlás idején tagjai közül egyet internáltak egyet pedig elbocsátottak. Egy fő a felelősségrevonást elkerülendő elhagyta az országot.³³

Egri Finommechanikai Vállalat Munkástanácsa

Szintén október 27-én alakult meg. 23 főből állt, 7 fős igazgató tanács irányítása alatt. Elnökévé Farkas Józsefet választották. Az intéző bizottság tagjai Bárczi László, Erdélyi Mihály, Király István, Kiss László, Kovács Sándor és Székfi Zoltán voltak. A munkástanács tagjai közül Balla Ernő, Balogh László, Kézdi Lukács Sándor, Kucsma László és Tarjáni István neve ismert. Közülük többen részt vettek a városi forradalmi bizottság munkájában és a nemzetőrség tevékenységében is. Maga a munkástanács főképpen a vállalat ügyeivel foglalkozott. Szervezett egy 20 fős nemzetőr egységet is, ami tulajdonképpen az üzemőrség feladatait látta el. Tevékenységét november 4-e után is folytatta, de az egri sortűzet követően feloszlott. A megtorlás idején a munkástanács tagjai közül egy főt elbocsátottak, hármat rövidebb ideig őrizetbe vettek, egy főt pedig másfél éves börtönbüntetéssel sújtottak, utóbbiakat azonban nem a vállalati munkástanácsban kifejtett tevékenységükért.³⁴

Egri Dohánygyár Munkástanácsa

Az egri dohánygyárban már október 26-án megválasztották a munkástanácsot, mivel azonban ebbe a testületbe az MDP több tagja is bekerült, a választásokat érvénytelenítették, és újat rendeltek el október 29-re. A 29-én megválasztott, 5 fős intéző bizottság által irányított 26 tagú testület első intézkedései között elbocsátotta az MDP tagok nagy részét, sztrájkot szervezett, röplapokat terjesztett és kiosztotta a dolgozóknak a káderanyagot. A munkástanács elnöke Hettesi Ferenc lakatos lett, helyettese pedig Fodor Ferenc. Az intézőbizottság tagjai közül Csutorás Sándor, Kelemen László és Kolozsvári Györgyné, a munkástanács tagjai közül pedig Szántó György neve ismert. Tevékenységüket november 4-e után is folytatták. Nem ismerték el a Kádár kormányt, akadályozták az MSZMP szervezését a vállalatnál, és részt vettek a decemberi egri tiltakozások

³² ÁSZTL, V-150371/1 49.

³³ ÁSZTL, V-150371/1 50.

³⁴ ÁSZTL, V-150371/1 52.

szervezésében. Kiemelten foglalkoztak a bérezés kérdésével is. Tevékenységüket az egri sortűz hatására szüntették be.³⁵

Borsod-Hevesmegyei Téglagyári Egyesület Munkástanácsa

A vállalat központjában Győrfi Ferenc javaslatára október 26-án ültek össze a dolgozók munkástanácsot választani. Ugyanakkor felhívták az egyesület tagvállalatainak dolgozóit is munkástanácsok választására. A központban alakult 16 fős testület 3 tagú intézőbizottság vezetése alatt irányította a tagvállalatok munkástanácsait is. Ezek küldöttei a központi munkástanács minden ülésén részt vettek. Az alakuló ülésen eltávolították a Rákosi rendszerre utaló dekorációt, a könyvtárból pedig a szovjet-orosz és a marxista irodalmat, leváltották a vállalat vezetését, és több vezető beosztású dolgozót fizikai munkára osztottak be. A tanács elnökévé Győrfi Ferenc főkönyvelőt választották. Tagjai közül Árvai Ferenc bányász, Erdélyi Albert kemenceraakodó, Májer Lajos statisztikus, Nagy Lajos telepellenőr és Szabó Sándor rakodómunkás neve ismert, illetve Farkó Ferenc irodavezető, az I. számú téglagyár, valamint Horváth Pál rakodómunkás, a II. számú téglagyár munkástanács elnökének nevét említi a monográfia. A testület november 4-e utáni tevékenységéről csak annyit tudunk, hogy figyelmét elsősorban a bérkérdésekre és a természetbeni juttatásokra irányította. A megtorlás idején az egyik téglagyár munkástanácsának elnökét internálták, mert 3 mázsa paxitot (robbanóanyag) és gyutacsokat bocsátott az Egri Forradalmi Nemzeti Tanács rendelkezésére.³⁶

Egri I. sz. Postahivatal és Automata Központ Munkástanácsa

Október 26-án délután Bodó Zoltán az automata központ üzemvezetője, és Alexai Gyula, valamint Molnár Sándor gépészek kezdeményezték a munkástanács megalakítását. Felolvasták a 32-es AKÖV munkástanácsának felhívását, amely a múlt vezetőinek eltávolítását és a budapesti forradalmárokhöz való csatlakozást követelte, de a kiáltvány nem talált visszhangra. A dolgozókat sokkolták az aznap reggel, a vállalatnál történt események. Az történt ugyanis, hogy a posta istállómestere erősen ittas állapotban (a jelentés szerint: „teljesen berúgva”) fizikailag bántalmazta a hivatalvezető-helyettest. A cselekmény rossz hatással volt a dolgozókra, akikben kétségek támadtak „mivé fog fejlődni a forradalom”.³⁷ A 125 dolgozóból egyébként 56 tagja volt az MDP-nek.

Október 27-én reggel ismét próbálkoztak a munkástanács választással, s ekkor már sikeresen. Egy 7 fős jelölőbizottság 27 fős testületre tett javaslatot, amelyet meg is választottak. Ennek csak az elnökét Koncz Istvánt nevezi meg forrásunk, sem a tagok névsora, sem tevékenységük nem ismert. Október 28-án külső nyomásra alakult ugyan egy szűkebb, hat fős testület a munkástanácson belül, de

³⁵ ÁSZTL, V-150371/1 53.

³⁶ ÁSZTL, V-150371/1 55.

³⁷ ÁSZTL, V-150371/1 57.

ennek tevékenysége sem ismeretes. A megtorlás elől ketten elhagyták az országot, a munkástanács elnökét pedig büntetésből alacsonyabb beosztásba helyezték.³⁸

Heves Megyei Nyomdavállalat Munkástanácsa

1956. október 27-én választották. Elnöke Hangácsi András lett, – akit a munkástanács a vállalat igazgatójának is kinevezett – a valódi irányítás azonban Tóth Istvánnak a 13 fős testület elnökhelyettesének kezében volt. A 13 főből a már említetteken kívül csak Dr. Berecz István, Czakó József és Kelemen Sándor nevét ismerjük. Ők a munkástanács igazgató tanácsának is tagjai voltak egyben. Tevékenységük során leváltották az igazgatót és a párttitkárt. Előbbi két fegyveres nemzetőr közreműködésével távolították el. Ezenkívül rölapokat nyomtatnak, november 4-e után részt vettek a Kádár kormány elleni megmozdulásokon, s a december 10-12-i egri megmozdulás jelszavait és rölapjait is ők nyomtatták.³⁹

Egri Sütőipari Vállalat Munkástanácsa

Október 29-én az Egri, és az Észak-Heves Megyei Sütőipari Vállalat közösen választott egy egri székhelyű munkástanácsot. Ennek 12 tagja volt, és háromtagú intéző bizottság irányította. Elbocsátották az igazgatót, és határozatot hoztak az üzemegységeknél lévő kommunisták felülvizsgálatára, s a Sztálinisták elbocsátására, – a felülvizsgáló bizottság kiszállásaihoz taxit vettek igénybe, melynek költségei meghaladták a 2000 forintot – valamint kártalanítást szavaztak meg a magánpekék számára. A testület tagjai közül csak az elnök, Sályi Imre neve ismert. Tevékenységüket november 4-e után is folytatták, s csak december 28-án szüntették be. A sztrájk ellen felszólaló műszaki vezetőt fizikai erőszak kilátásba helyezésével hallgattatták el. A megtorlás idején egy személyt preventív őrizetbe vettek.⁴⁰

Felsőmagyarországi Üzemélelmezési Vállalat Munkástanácsa

A forradalom napjaiban nem alakult munkástanács a vállalatnál. Csak a megyei tanács utasítására, november 12-én választottak egy 9 fős testületet. Ennek sem tagjai, sem tevékenysége nem ismert.⁴¹

Egri Babakocsigyár Munkástanácsa

1956. október 28-án választották Tóth Sándor esztergályos kezdeményezésére, akit a testület elnökévé, és az igazgató leváltása után vállalatvezetővé is megtektek. Tagjai közül Kovács József vasesztergályos, Kozmányi Gyula főkönyvelő és Miklós István lakatos neve ismert. Üzemőrséget is szerveztek, de az őrség

³⁸ ÁSZTL, V-150371/1 57.

³⁹ ÁSZTL, V-150371/1 58.

⁴⁰ ÁSZTL, V-150371/1 59.

⁴¹ ÁSZTL, V-150371/1 60.

nem tudta megakadályozni, hogy a vállalat tulajdonában több ezer forintos kár keletkezzék.⁴²

Egri Bútorgyár Munkástanácsa

A bútorgyár munkástanácsa volt a legérdekesebb képződmény a forradalom napjaiban. Október 29-én választották, és 95 főből állt, vagyis a vállalat összes dolgozóját magába foglalta. Az üzemet 6 fős intéző bizottság irányította. Az intéző bizottság elnöke Nyári Sándor asztalos lett, tagjai közül név szerint csak Miskolczi Sándor asztalost említi forrásunk. A testület tagjai közül Kiss Ernő főkönyvelő, és Szilágyi József csiszoló fejtett ki aktívabb tevékenységet, amely a vállalatigazgató és a párttitkár eltávolításában, sztrájk és tüntetések szervezésében merült ki.⁴³

Egri Vágóhíd, és Húsfeldolgozó Vállalat Munkástanácsa

Október 27-én alakult a vállalat központi irodájában 11 fővel, 3 fős intéző bizottsággal az élén. Sem tagjai, sem tevékenysége nem ismert.⁴⁴

Egri Vegyesipari Vállalat Munkástanácsa

Az 5 fős testületet 1956. október 27-én választották. Elnöke Szalóczi Kálmán kőműves lett. Többi tagjának nevét nem ismerjük, s tevékenységéről is annyit tudunk, hogy november 3-a után sztrájkot szervezett, és december második felében feloszlott.⁴⁵

Egri Faipari Vállalat Munkástanácsa

Az október 27-én megválasztott 5 fős intézőbizottság által irányított 12 fős testület elnökének nevét nem ismerjük. Az intéző bizottság tagjai közül Eged András, Faragó János és Sándor Bála asztalosok neve maradt fenn, tevékenységükről pedig annyi, hogy eltávolították a vállalat igazgatóját, és november 4-e után sztrájkot szerveztek. A karhatalom december 12-i sortüze után tevékenységüket beszüntették.⁴⁶

Egri Útfenntartó Vállalat Munkástanácsa

Október 27-én választották 36 fővel, melyből tízen intézőbizottsági tagok voltak. Elnöke Mészáros János termelési vezető lett. Az intézőbizottság tagjai közül Dr. Simon Dénes, Fekete József, Lovács József, Márk Albert főmérnök, Szatmári István főkönyvelő és Tóth Ilona bérelszámoló neve szerepel a monográfiában. Tevékenységükről annyit tudunk, hogy leváltották az igazgatót és a

⁴² ÁSZTL, V-150371/1 61.

⁴³ ÁSZTL, V-150371/1 62.

⁴⁴ ÁSZTL, V-150371/1 64.

⁴⁵ ÁSZTL, V-150371/1 64.

⁴⁶ ÁSZTL, V-150371/1 65.

személyzeti vezetőt, november 4-e után pedig részt vettek a tüntetések szervezésében. Tevékenységüket a karhatalom fellépésének hatására szüntették be. A megtorlás időszakában az intézőbizottság négy tagját elbocsátották a vállalat-tól.⁴⁷

Szeszipari Vállalat Munkástanácsa

Október 26-án alakult hat fővel, melyből ketten intézőbizottsági tagok voltak. Sem a testület névsora, sem tevékenysége nem ismert.

Vízművek Munkástanácsa

Október 29-én alakult 17 taggal, élén háromfős intézőbizottsággal. Sem a testület névsora, sem tevékenysége nem ismert.

Egri Városgondozási Vállalat Munkástanácsa.

Október 27-én választották. Tíz tagja volt, ebből hárman alkották az intézőbizottságot. Tagjai közül csak Sinkó György neve maradt fenn, tevékenysége nem ismert.⁴⁸

Egri Tüzép Vállalat Munkástanácsa.

Október 27-én a megyei tanács utasítására 2 fős testületet választottak, amelyet később két fővel kiegészítettek. Csak a munkástanács elnökének, Jakkel János áruforgalmi vezetőnek a neve ismert. Tevékenységéről annyit tudunk, hogy a személyzeti munkakört megszüntette, és a káderanyagot kiosztotta a dolgozók között. November 4-én a testület beszüntette tevékenységét, december 13-án pedig feloszlott.⁴⁹

Magyar Nemzeti Bank Munkástanácsa.

A Nemzeti Bank Egri Járási Fiókja október 27-én választott munkástanácsot. Az 5 fős testület elnöke Dr. Patrik József hitelügyi csoportvezető lett. Tagjai közül Bartha László elszámolási csoportvezető nevét ismerjük. Tevékenysége, amelyet november 4-én beszüntetett, az önkényuralmi jelképek, és a vezetők képeinek, szobrainak megsemmisítésében merült ki, majd decemberben feloszlott.⁵⁰

Egri Tangazdaság Munkástanácsa.

November 1-jén alakították 12 fővel, melyből heten intézőbizottsági tagok is voltak. Elnöke Bányai József raktáros volt. A többi tag neve nem ismert. Tevé-

⁴⁷ ÁSZTL, V-150371/1 66.

⁴⁸ ÁSZTL, V-150371/1 67.

⁴⁹ ÁSZTL, V-150371/1 68.

⁵⁰ ÁSZTL, V-150371/1 69.

kenysége bérkérdések, és természetbeni juttatások megtárgyalására terjedt. 1957. márciusában feloszlott.⁵¹

Nyugatbükki Állami Erdőgazdaság Munkástanácsa.

Minthogy tevékenységéről semmilyen dokumentum nem maradt fel, még megalakulásának pontos idejét sem ismerjük. Valamikor október végén jött létre. Egyetlen határozatát ismerjük, amely arról szól, hogy az üzemegységeknél nem kell külön munkástanácsokat választani, csak delegátusokat, akik a központi munkástanács ülésein vesznek részt. Elnöke Moskovszki Vince tervelőadó volt. Többi tagja nem ismert, illetve annyi, hogy beválasztották a testületbe a vállalat igazgatóját is. Moskovszki Vince 1957 áprilisában mondott le munkástanácselnöki tiszteréről, s ekkor a testület feloszlott. Forrásunk azt is megjegyzi, hogy a forradalom napjaiban 30. 000 köbméter fa tűnt el az erdőgazdaság területéről.⁵²

Egri Gárdonyi Géza Színház munkástanácsa.

A színházban október 26-án alakult munkástanács. Mivel ennek vezetője, Dunai József szervező titkár tagja volt az MDP-nek, október 29-én új testületet választottak, most már forradalmi bizottság néven, melynek vezetője Kenderesi Tibor színész lett. A 15 fős testület tagjai közül Forgács Kálmán színész, Halmi Béla könyvelő, Juhász János színész, Sárközi Zoltán színész, Solthi Bertalan színész és Ujlaki Béla színész nevét ismerjük. A forradalmi bizottság kemény belső konfliktusoktól sem mentes munkája során a leváltott, vagy lemondott – a források ellentmondásosak, valószínűleg nem minden kényszer nélküli lemondásról volt szó⁵³ – Ruttkay Ottó színházigazgató helyére Juhász János színészt nevezte ki, aki ezt a tiszteletet 1957 márciusáig viselte. A színház október 27-ig játszott, bár a „Kis unokám” című szovjet darabot, – amelyet délelőtt játszottak – levette műsorról, és helyette Illyés Gyula Fáklyaláng című drámáját kezdte próbálni. A délutáni darab, egy francia vígjáték, a „Nebántsvirág” műsoron maradt 27-ig. Ezt követően a színészek a Szabad Eger Rádió munkájában vettek részt.⁵⁴ A megtorlás időszakában a forradalmi bizottság két tagját börtönbüntetésre ítélték, egy pedig elhagyta az országot.⁵⁵

Heves Megyei KISZÖV Munkástanácsa

Október 29-én alakult három taggal. Elnöke Munkácsi István lakatos lett. A tagok közül Szöllösi László főkönyvelő neve ismert, a másik nevet nem őrizték meg dokumentumok. Tevékenysége a vállalatnál fellelhető önkényuralmi jelké-

⁵¹ ÁSZTL, V-150371/1 69.

⁵² ÁSZTL, V-150371/1 70.

⁵³ Bíró Lajos és társainak pere (BMLFM) XXV-3/B 1192/1957 73-80.

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ ÁSZTL, V-150371/1 71.

pek megsemmisítésében, illetve az MDP tagok elbocsátásában merült ki. A megtorlás idején a testület két tagját internálták.⁵⁶

Heves Megyei Honvéd Kiegészítő Parancsnokság Forradalmi Katonatanácsa.

November 2-án alakult meg a megyei és a járási kiegészítő parancsnokság közös forradalmi tanácsa, de már másnap külön- külön újat választottak. A megyei kiegészítő forradalmi tanácsának elnöke Rátkai Mihály honvéd őrnagy lett. Tagjai közül Csordás Ferenc hadnagy, Kormos A. László főhadnagy, Pammer Istvánné gépirónő és Varga István százados nevét ismerjük. A katonatanács elítélte a szovjet csapatok magyarországi fellépését, ezért elnökét a megtorlás időszakában büntetésül nyugállományba helyezték.⁵⁷

Egri Járási Kiegészítő Parancsnokság Forradalmi Katonatanácsa.

Mint az a fentiekből is kiderül, november 3-án választották. Elnöke Majer Oszkár főhadnagy volt, akit tevékenységéért a megtorlás idején leszereltek. Tagjai közül csak Tóth József főhadnagy neve ismert, akit tevékenységéért szintén leszereltek.⁵⁸

Ezek azok a testületek és személyek, amelyek, és akik a forradalom napjaiban funkciót vállalva aktívan tevékenykedtek városunkban. A forradalomban résztvevők száma ennél természetesen lényegesen nagyobb volt, itt csak azokat soroltuk fel, akiknek tevékenysége magára vonta a politikai nyomozó alosztály figyelmét.

⁵⁶ ÁSZTL, V-150371/1 72.

⁵⁷ ÁSZTL, V-150371/1 73.

⁵⁸ ÁSZTL, V-150371/1 74.